

ΑΤΟΜΙΚΗ ΓΝΩΜΟΛΟΓΗΣΗ

Αριθ. 110 /2004

Αριθμός ερωτήματος: Ψ. 1082.35/ΑΣ 258/23-9-2003 Δ/σης

ΠΣΕΑ ΥΠΕΞ.

Περίληψη ερωτήματος: Αρμοδιότητα Διοικήσεως Αγίου Όρους και επομένως Υπουργείου Εξωτερικών για το Σχέδιο με τη συνθηματική ονομασία «ΑΓΕΛΑΟΣ» που αφορά τη διάσωση των κειμηλίων και θησαυρών του Αγίου Όρους σε περίπτωση πολεμικών επιχειρήσεων.

Γνωμοδοτών: Μιχαήλ Απέσσος, Νομικός Σύμβουλος του Κράτους.

~~~~~

Επί του παραπάνω ερωτήματος που συναρτάται με την έκταση της αρμοδιότητας του Διοικητού του Αγίου Όρους για τη διαφύλαξη της δημόσιας τάξης και ασφάλειας στην περιοχή της Χερσονήσου του Άθω έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

Α. Το νομικό καθεστώς.

Στο άρθρο 105 του Συντάγματος για το καθεστώς του Αγίου Όρους ορίζονται τα εξής:

«...4. Η ακριβής τήρηση των αγιορειτικών καθεστώτων τελεί ως προς το πνευματικό μέρος υπό την ανώτατη εποπτεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου και ως προς το διοικητικό μέρος υπό την εποπτεία του Κράτους, στο οποίο ανήκει αποκλειστικά και η διαφύλαξη της δημόσιας τάξης και ασφάλειας.

5. Οι πιο πάνω εξουσίες του Κράτους ασκούνται από διοικητή, του οποίου τα δικαιώματα και καθήκοντα καθορίζονται με νόμο.....».

Εξ άλλου, στο μεν άρθρο 3 του Ν.Δ. της 10/16 Σεπτ. 1926 περί καταστατικού χάρτου του Αγίου Όρους ορίζεται ότι «*Εν Αγίω Όρει διορίζεται δια Διατάγματος, προκαλουμένου υπό του επί των Εξωτερικών Υπουργού, Διοικητής.....*», στο δε άρθρο 5 του ίδιου Ν.Δ. ορίζεται εκτός των άλλων και ότι «*...Εις βάρος του προϋπολογισμού του Υπουργείου των Εξωτερικών αναγράφονται ετησίως ανάλογοι πιστώσεις δια μισθοδοσίαν του Διοικητικού, του προσωπικού της Διοικήσεως....*» Ακόμη στο άρθρο 42 του εν λόγω Ν.Δ. ορίζεται ότι: «*Η μέριμνα της τακτοποιήσεως και συντηρήσεως των βιβλιοθηκών, χειρογράφων, κειμηλίων, αρχαίων εικόνων, αμφίων και των τοιούτων ανήκουσα εις τας οικείας μονάς τελεί υπό την άμεσον εποπτείαν της Ιεράς Κοινοτήτας και της δισενιασίας Συνάξεως οφειλούσης να εκδίδει κανονιστικάς περί αυτών διατάξεις*».

Επίσης στο άρθρο 21 του Οργανισμού του ΥΠΕΞ που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του Ν. 2594/1998 ορίζεται ότι:

«1. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εξωτερικών, ορίζεται το προσωπικό της διοίκησης του Αγίου Όρους, κατά κλάδο, βαθμό και ειδικότητα. Το προσωπικό αυτό υπάγεται στο Υπουργείο Εξωτερικών και απαρτίζεται από:

- α) το Διοικητή του Αγίου Όρους,
- β) τον Αναπληρωτή Διοικητή,

γ) το λοιπό προσωπικό της διοίκησης, μόνιμο ή με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου.

Έδρα της Διοίκησης του Αγίου Όρους είναι οι Καρυές.

2. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εξωτερικών και Οικονομικών, διορίζονται:

α) ως διοικητής του Αγίου Όρους, με βαθμό και αποδοχές Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας, προσωπικότητα εγνωσμένου κύρους με διοικητική πείρα και γνώση των θεμάτων του Αγίου Όρους.

β) ως Αναπληρωτής Διοικητής, μετακλητός υπάλληλος με βαθμό β', πτυχιούχος Α.Ε.Ι., με γνώση θεμάτων του Αγίου Όρους».

Σ' εκτέλεση των παραπάνω διατάξεων συνταγματικών και νομοθετικών, εκδόθηκε το Π.Δ. 227/1998 (ΦΕΚ 176 Α' /28-7-1998) στο άρθρο 1 του οποίου ορίζεται ότι:

«1. Ο παρών Οργανισμός διέπει την οργάνωση και λειτουργία της Διοικήσεως του Αγίου Όρους, ως αυτελούς δημόσιας αρχής δια της οποίας, κατά τους όρους του άρθρου 105 του Συντάγματος των άρθρων 3 έως 5 του από 10/16 Σεπτεμβρίου 1926 νομοθετικού διατάγματος «περί κυρώσεως του Καταστατικού Χάρτου του Αγίου Όρους», και του άρθρου 21 παρ. 1 και 2 του ν. 2594/98 Κύρωση ως Κώδικα του Σχεδίου Νόμου «Οργανισμός του Υπουργείου Εξωτερικών» (Α' 62), ασκούνται οι ανήκουσες στο Κράτος εξουσίες α) της εποπτείας, ως προς την ακριβή τήρηση των αγιορείτικων καθεστώτων κατά το διοικητικό μέρος και β) της διαφυλάξεως της δημόσιας τάξεως και ασφάλειας στην περιοχή του Αγίου Όρους.

2. Μόνος αρμόδιος για την άσκηση των κατά το προηγούμενο άρθρο εξουσιών του Κράτους είναι ο Διοικητής του Αγίου Όρους».

Τέλος, στο άρθρο 40 του Π.Δ. 230/1998 (ΦΕΚ 177 Α' 28-7-1998) «Αρμοδιότητες και διάρθρωση της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικών» αναφέρεται ότι στην αρμοδιότητα του 1ου Τμήματος της Ε2

Δ/νσης Θρησκευτικών και Εκκλησιαστικών Υποθέσεων ανήκει πλην άλλων και η συνεργασία με τη Διοίκηση του Αγίου Όρους σε θέματα αναγόμενα στην αρμοδιότητα της άσκησής της κατ' το άρθρο 105 του Συντάγματος κρατικής εποπτείας.

Β. Τα πραγματικά περιστατικά.

Από τα συνημμένα στο παραπάνω ερώτημα έγγραφα προκύπτει κατ' αρχήν ότι το Σχέδιο με τη συνθηματική ονομασία «ΑΓΕΛΛΑΟΣ» έχει καταρτισθεί για την αντιμετώπιση της καταστάσεως στην περιοχή του Αγίου Όρους σε περίπτωση πολεμικών επιχειρήσεων που θα επιβάλει την ανάγκη διάσωσης των κειμηλίων και θησαυρών που φυλάσσονται εκεί.

Κατά τη γνώμη μας τα εξής σημεία του παραπάνω σχεδίου είναι κρίσιμα για την απάντηση στο τιθέμενο ερώτημα, λαμβανομένου υπόψη και του γεγονότος ότι η ονοματολογία του Σχεδίου, λόγω του χρόνου καταρτίσεώς του, δεν ανταποκρίνεται ακριβώς στις σημερινές ονομασίες των υπηρεσιών του ΥΠΕΕ (μετά την ισχύ του Ν. 2594/98):

1. Προϋπόθεση για την πραγματοποίηση του σχεδίου είναι η απόλυτη συνεργασία της Ιεράς Κοινότητας και των Ιερών Μονών ως και των εξαρτημάτων τους (Σκήτες, Κελιά) με τη Διοίκηση Αγίου Όρους, ώστε να εξασφαλισθούν συνθήκες κατάλληλες για την καλύτερη φύλαξη των κειμηλίων σε κρύπτες μέσα στο Άγιο Όρος .

2. Διατιθέμενα μέσα είναι αυτά που ανήκουν στις Ιερές Μονές και όσα διαθέτει η Διοίκηση Αγίου Όρους.

3. Το Υπουργείο Εξωτερικών, μέσω της Διοικήσεως Αγίου Όρους, επιφορτίζεται να εξασφαλίσει τη διάσωση προσώπων και κτιριακών εγκαταστάσεων των Ι. Μονών κ.λπ., καθώς και τη διάσωση και διαφύλαξη των κειμηλίων και των θησαυρών όλων των καθιδρυμάτων του Αγίου Όρους.

4. Ως προς την εκτέλεση του Σχεδίου, ο Διοικητής του Αγίου Όρους, που είναι επικεφαλής του Συντονιστικού Κλιμακίου Ενεργειών της Διοίκησης του Αγίου Όρους, μεριμνά για την έγκαιρη διάθεση των απαιτήτων για την υλοποίηση του Σχεδίου υλικών, μέσων και πιστώσεων και για την υποβολή των σχετικών προγραμμάτων – αιτημάτων, αναλυτικά κατά Ι. Μονή αλλά και συνολικά, στη Δ/ση ΠΣΕΑ του ΥΠΕΞ μέσω της «Δ/σης Εκκλησιών ΥΠΕΞ» την οποία ενημερώνει επίσης, κατά την εφαρμογή του Σχεδίου, για την εξέλιξη των ληφθέντων μέτρων αλλά και των δυσχερειών που αντιμετωπίζονται μέσω δε αυτής ζητεί την κάλυψη των διαφόρων αναγκών.

5. Η «Δ/ση Εκκλησιών ΥΠΕΞ, διαβιβάζει στη Δ/ση ΠΣΕΑ του ΥΠΕΞ τα υποβαλλόμενα από τον Διοικητή Αγίου Όρους αιτήματα για υλικά, μέσα και πιστώσεις. Επίσης μεριμνά με την συνεργασία της «Δ/σης Οικονομικών Υπηρεσιών του ΥΠΕΞ» για την προώθηση στον Διοικητή Αγίου Όρους των πιστώσεων που έχουν εγκριθεί από το «ΑΣΕΑ».

6. Η Δ/ση ΠΣΕΑ του ΥΠΕΞ είναι υπεύθυνη έναντι του Υπουργού Εξωτερικών για την κατάρτιση του Σχεδίου.

7. Η «Δ/ση Οικονομικών Υπηρεσιών του ΥΠΕΞ» ενεργεί για την ταχεία ανάληψη και άμεση διάθεση των πιστώσεων που έχουν εγκριθεί κατόπιν συνεννόησης με το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.

Γ. Συμπέρασμα.

Από τις παραπάνω διατάξεις σε συνδυασμό με τα πραγματικά περιστατικά του ερωτήματος έχουμε τη γνώμη ότι:

1. Ο Διοικητής του Αγίου Όρους, ο οποίος υπάγεται στο Υπουργείο Εξωτερικών, είναι ο ανώτατος επόπτης της δημοσίας τάξεως και ασφαλείας της περιοχής της Χερσονήσου του Αθω, στην

αρμοδιότητά του δε ανήκει και η αντιμετώπιση παντός κινδύνου για την ασφάλεια του τόπου που μπορεί να προκύψει ακόμη και σε περίπτωση πολεμικών επιχειρήσεων (βλ. Ε. Δωρή: Το Δίκαιον του Αγίου Όρους Αθω –1994, σ. 134 και επ.). Για το λόγο αυτό και είναι το αρμόδιο όργανο του Υπουργείου Εξωτερικών που έχει την ευθύνη για την προετοιμασία, ενεργοποίηση και εφαρμογή του Σχεδίου «ΑΓΕΛΑΟΣ».

2. Από τις λοιπές υπηρεσίες του Υπουργείου Εξωτερικών φαίνεται ότι η Λ/ση ΠΣΕΑ είναι αρμόδια για την κατάρτιση του Σχεδίου, η Ε2 Δ/ση Θρησκευτικών και Εκκλησιαστικών Υποθέσεων περιορίζεται μάλλον σε ρόλο διαμεσολάβησης μεταξύ της Κεντρικής Υπηρεσίας του ΥΠΕΞ και της Διοίκησης Αγίου Όρους, για όλα τα σχετικά με το εν λόγω Σχέδιο θέματα και η ΣΤ4 Δ/ση Οικονομικής Διοίκησης έχει την ευθύνη εξεύρεσης των απαραίτητων πιστώσεων.

3. Όσον αφορά βέβαια την ευθύνη φύλαξης και συντήρησης των κειμηλίων και θησαυρών του Αγίου Όρους σε καιρό ειρήνης αυτή ανήκει στις οικείες Ι. Μονές.

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί η ανάγκη επαναδιατύπωσης και επικαιροποίησης του Σχεδίου «ΑΓΕΛΑΟΣ» με βάση τη σημερινή κατανομή αρμοδιοτήτων και διάρθρωση του ΥΠΕΞ αλλά και των άλλων κρατικών υπηρεσιών (ΑΣΕΑ κ.λπ.) προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν παρανοήσεις και δυσλειτουργίες.

Ο Νομικός Σύμβουλος του Κράτους

ΜΙΧΑΗΛ ΑΠΕΣΣΟΣ